

BOSBEHEER EN BOSBOUW DOOR DE TIJD

IN GESPREK MET MARTIN NOLSEN

*Wat geboomte, in gindsche streek
Schijnt het firmament te tergen?
Alle bomen schijnen dwergen
Die, uit schaamte, zich verbergen
Voor 't geboomte van Den Treek*

Pieter Pijpers, Amersfoort 1803

Martin Nolsen kwam ruim 12,5 jaar geleden van landgoed Twickel naar landgoed Den Treek-Henschoten. Met zijn ploeg medewerkers onderhoudt hij het landgoed en verjongt hij de bossen. In 2013 bedroeg de houtoogst zo'n 5000 kuub. Een omvangrijke opbrengst die amper afbreuk doet aan de bijzondere bosbeleving op het landgoed. Waardevol hout produceren, is zijn passie. Studies en experimenten worden eraan gewijd. In gesprek met een bosbouwer in hart en nieren.

WAT VIND JE BELANGRIJK IN JE WERK?

“De bossen op het landgoed hebben verschillende functies gekregen. Ze vormen de leefomgeving van flora en fauna, ze genereren hout en ze bieden plezier en ontspanning aan bezoekers. Die verschillende bosfuncties komen samen op het landgoed. Ze worden geïntegreerd, waarbij er veel aandacht wordt geschonken aan een mooi bosbeeld. Nu en in de toekomst, zodat mensen kunnen blijven genieten van mooie, statige lanen en van beeldbepalende, oude bomen op het landgoed. Ik noem dit ‘landschappelijke waarde’. Deze landschappelijke waarde staat hoog in het vaandel op Den Treek-Henschoten, maar van landschappelijke waarde alleen kan het landgoed niet bestaan.”

“De houtproductie is een belangrijke bron van inkomsten. Daarmee wordt een belangrijk deel van het onderhoud van de natuur, de bossen, wegen en paden op het landgoed gefinancierd. In de bosbouw streven we zoveel mogelijk naar het produceren van waardevol hout. Dit is ook in lijn met de traditie van het landgoed en met de filosofie van ‘Willem de Bosbouwer’ (W.H. de Beaufort, 1881-1976), een belangrijk grondlegger van de bosbouw op het landgoed.”

WAS IS HET VERSCHIL TUSSEN BOSBEHEER EN BOSBOUW?

“Bosbouw en bosbeheer zijn twee verschillende disciplines. Bosbouw richt zich alleen op de productie van hout. Bosbeheer is een combinatie van verschillende functies van het bos. Bij bosbeheer richten we ons op het telen van een kwalitatief hoogwaardig houtassortiment en op het verjongen van het bos voor de toekomst. En we willen natuurlijk een mooi, divers bosbeeld achterlaten voor de flora en fauna en voor de bezoekers. Zo'n divers bosbeeld bestaat bijvoorbeeld uit eiken hakhoutbossen die extensief worden beheerd: dit eiken hakhout wordt niet geoogst en is aangemerkt als waardevol inheems loofhout. Je laat daar min of meer de natuur zijn gang gaan, maar wel met oog voor de veiligheid. Oude bomen die langs paden staan en een risico vormen voor de veiligheid van bezoekers, worden geveld.”

Martin Nolsen - MVH

HOE GAAT DE OOGST VAN HET HOUT GEOGRAFISCH IN ZIJN WERK?

“Het landgoed is grofweg opgedeeld in vijf dunningblokken: dit zijn aaneengesloten grote percelen bos. (’t Heihuis zit hier niet bij.) Ieder dunningblok wordt eens in de vijf jaar professioneel aangepakt. De bomen die geoogst kunnen worden, worden geblest (gemarkeerd) met een rode stip en er worden zogeheten ‘toekomstbomen’ aangewezen. Dat zijn bomen die in de toekomst een hoogwaardige houtkwaliteit zullen leveren. Ook markante, beeldbepalende bomen vallen hieronder. Die laten we natuurlijk staan. Deze bomen hebben ook een blauwe stip.”

“Voorheen werd er veel grootschaliger gekapt. Wanneer een bosperceel kaprijp was, dan werd er geoogst. De natuurwaarden waren veel minder van belang. Nu wordt veel meer naar de kwaliteit van de bossen gekeken en de kap vindt veel kleinschaliger plaats. Zo worden de mogelijkheden geschapen om aan geïntegreerd bosbeheer doen. Deze werkwijze vraagt meer vakkennis en is arbeidsintensiever, omdat veel meer gebruik wordt gemaakt van natuurlijke processen. En dat komt de kwaliteit en de landschappelijke waarde enorm ten goede.”

“Tijdens de houtoogst wordt er ook gekeken of bosverjonging noodzakelijk is. Mocht dat zo zijn dan

wordt de bosgrond geklepeld: tak- en top hout worden vermalen. Daarna gaan we met een loftploeg (machine die de bodem omwoelt) door de bosbodem heen om een mooi kiembed te maken voor het zaad. Dit zaad komt uit de omringende bomen. Na een paar maanden zie je al de eerste kleine denplanten opkomen. Ongewenste soorten worden tussentijds verwijderd om voldoende kwaliteit in de verjonging te krijgen.”

“Bij alle werkzaamheden in het bos werken we volgens de ‘Gedragscode Natuurbeheer’. Met deze actieve leidraad kunnen beheerders van de natuur reguliere werkzaamheden uitvoeren zonder in strijd te handelen met de bepalingen van de Flora en Fauna wet. Met deze gedragscode is het tijdstip van het uitvoeren van de werkzaamheden veranderd. Nu nu wordt alleen nog in het bos gewerkt van 16 juli tot 15 maart. In de periode van medio maart tot medio juli gunnen we de natuur zijn rust.”

VERTEL EENS OVER HET NIEUWSTE EXPERIMENT: DE QD METHODE?

“Toekomstbomen worden nu aangewezen bij een leeftijd van ca. 25 jaar. Bij de QD methode worden de bomen veel eerder aangemerkt als toekomstboom, namelijk al bij zo’n 3 tot 4 meter hoogte. Dan verkeren de bomen nog in hun jeugdfase.”

Geïntegreerd bosbeheer - MvH

Houtoogst in vroeger tijden - 1913

“Doel van deze methode is om meubel- en fineerhout te telen. Voor dit houttype wordt een hoge prijs betaald.

QD staat voor ‘Qualificeren en Dimensioneren’. Qualificeren is het selecteren van de juiste bomen als toekomstboom. Dimensioneren is het herkenbaar maken van deze toekomstbomen in het bos en zorgen dat deze bomen rondom voldoende ruimte en licht krijgen. Opsnoeien hoort daar ook bij. Dan kan de kroon zich maximaal ontwikkelen. Wouter, mijn zoon, zit samen met Bart, de zoon van Eric van Barneveld (voormalig toezichthouder), op de bosbouwschool. Zij hebben de nieuwe QD methode op het landgoed opgezet als stage opdracht.”

“Momenteel zijn we bezig met de werving van vrijwillige medewerkers op het landgoed. Zij mogen de bomen te zijner tijd gaan vrijstellen. Ook wordt er regelmatig gewerkt met stagiaires van de bosbouwschool.”

HOE WERD HOUT IN VROEGER TIJDEN GEOOGST?

“Dat was noeste arbeid. Met vele handen, met paard en wagen en met wat eenvoudige hulpmiddelen. In 2013 werd bij het opruimen van de zolder van ‘t Schoutenhuis een grote verzameling oude foto’s gevonden van de bosbouw op het landgoed. Deze foto’s bleken te dateren uit 1913. In dat jaar werd het Vredespaleis in Den Haag geopend. Ter gelegen-

heid van die opening gaf ‘Willem de Bosbouwer’ als prominent natuurbeschermer uit die tijd een presentatie over het houtvesten op Den Treek. De gevonden verzameling foto’s waren toentertijd onderdeel van een internationale landbouwtentoonstelling in datzelfde Vredespaleis. Momenteel wordt gekeken naar mogelijkheden om deze foto’s opnieuw te presenteren aan het publiek. Ze geven een compleet beeld van de wijze waarop het landgoed toen werd beheerd.

De erfenis van de bosbouw van weleer is nog steeds goed zichtbaar op het landgoed. Daar genieten we met elkaar nog dagelijks van. Zo is het ‘Parkbos’ tegenover het landgoedkantoor aangepland rond 1850. In die periode is ook gestart met de aanleg van de nu zo beeldbepalende lanen op Den Treek-Henschoten. Heel veel later, in 1973, woedde er een grote storm op het landgoed. Honderden hectaren bos waaiden om; in totaal werd 14.000 kuub hout ‘opgeruimd’. Op de grote open stukken die overbleven, werd veel grove den aangeplant.”

“Ik hou van mijn werk en van de natuur. Beide passies kan ik dagelijks combineren. Het resultaat van het beheerwerk is dagelijks zichtbaar en dat vind ik prettig. Treeker bosbouw tradities, kennis, ervaring en nieuwe ontwikkelingen hebben allen een plek in het huidige bosbeheer. Ik hoop van harte dat toekomstige generaties de landschappelijke waarde die hieruit zal voortkomen, zullen waarderen.”